

A palóc „Grand Canyon”

Pannon régiónk változatos domb- és hegyvidékei nem mondhatók szurdokvölgyekben különösen gazdag tájaknak. Kifejezetten ritkaságnak számít, ha meredek lejtőkkel határolt, erdővel koronázott, sajátos mikroklímával rendelkező, árnyas, szűk völgybevéágódások közé merészkedhetünk.

A hazai, magasba törő függőleges sziklafalakkal határolt klasszikus szurdokok számát pedig egy kezemen meg tudom számlálni. Többségüket, földtani szerkezeti vonalak mentén, a víz ereje alakította ki.

A patakok, vízmosások romboló, pusztító munkája gyorsabb és erőteljesebb volt a határoló lejtők, a völgyfalak letarolódásánál és hátrálásánál, így a völgytalp gyorsabban mélyült, mint ahogy a többségében ellenálló kőzetanyagokból felépülő szurdokfalak erodálódtak. Az átlagos, jól ismert völgyképződési folyamatokkal ellentétben így jöttek létre szűk keresztmetszetű, keskeny, mélyre vágódott szurdokok. Nagyobbik részük kemény, ellenálló kőzetanyagokból épül fel, üledékes

eredetű mészkövek, vagy vulkanikus kőzetanyagok alkotják őket.

Nógrád megye északkeleti sarkában, az Ipoly-völgy nógrádszakáli szorosát övező akácos, cseres, gyertyános erdővel borított dombok mélyén egy különleges kőzetanyagú, képződésű szurdok, a Páris-patak völgye rejtőzik. Egyediségét két teljesen különböző korú földtani folyamat szerencsés randevújának köszönheti.

A szurdok az év nagyobb részében száraz. A Páris-patak időszakos vízfolyás, a tavaszi hóolvadások és a heves nyári zivatarok, kitartó őszi esőzések idején veszi igazán munkába az általa kialakított szűk völgy mélyét.

A szurdok földtani időléptékben szinte csecsemőnek számít, hiszen alig lehet több 10-20 000 évesnél. Ám a falait alkotó változatos kőzetanyagok azért ennél már jóval korosabbak, 15-16 millió évesek.

A 3-400 méter hosszúságú, zezugos futású, 20-25 méteres falakkal határolt, és helyenként alig 2-3 méter szélességű szurdok kőzetei egy szubtrópusi sekély tenger partját, és egy abba torkolló folyó deltavidékét idézik fel, a figyelmesen szemlélő számára. A durvább és finomabb szerkezetű, kavicsos, homokos üledéksorozatok éles határokkal egymást metsző rétegei látványos és kissé szurreális képet alkotnak az örökös félhomályban. Az előttünk nyitottan heverő földtani mesekönyv történetét tovább színezik a folyóvízi és tengeri üledékek közé itt-ott betelepült szört vulkáni törmelékek sötét csíkjai.

A szurdok falaiban több helyen számos üreg, lyuk található, melyek nem kipergett kőzetblokkok maradványai, hanem az egykori ősvilág fáról letört és eltemetődött ágak kontúrjai. Egy-egy természetesebb fatörzs után ezek akár kisebb barlangok méretét is elérhetik.

A szurdok ma is él, formálódik, folyamatosan változik. Halkan peregnek a falakból a homok- és kavicszemek, bedőlőfélben lévő fák groteszken kitekert példányai pallosként merednek a mélyben járók fölé.

S ha földrajzi értelemben a helyi elnevezés, a palóc „Grand Canyon” nem állja meg szakmailag a helyét, azért nem érezzük túlzásnak, hiszen a szurdok mélyén állva szinte kicsavarodik a nyakunk, ha a függőleges falak között az ég kékjét keressük.

Szöveg és kép: **Nagy László**

